

เงามหากาฬในการศึกษา

✽ มาโนชญ์ บุญधानุวัตร

ผลการสอบได้ มศ. 5 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ เมื่อวันที่ 30 เมษายนนี้ คงยังความพอใจให้แก่บุคคลหลายฝ่าย นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง

กระทรวงศึกษาธิการคงพอใจที่ผลการสอบรวมทั้งหมดที่มีผู้สอบได้เปอร์เซ็นต์สูงกว่าทุกปี คือ สอบได้ร้อยละ 82-90 บางแผนก เช่น วิทยาศาสตร์ และแผนกทั่วไป (สามัญ) สอบได้กว่าร้อยละ 90 ส่วนแผนกศิลป์ แผนกทั่วไป (อาชีวะ) ผลสอบค่อนข้างต่ำ คือไม่ถึงร้อยละ 80 แต่กระทรวงศึกษาธิการ ก็ยอมรับว่ามีผู้สอบได้มากกว่าปีก่อนถึงร้อยละ 20

ทางโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และโรงเรียนบพิตรพิมุข ซึ่งนักเรียนของตนสอบได้อันดับหนึ่งของประเทศ ก็คงกระหึ่มยิ้มเยื้องในความเป็นหนึ่งไปตาม ๆ กัน

ตัวนักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้โดยตรงคงจะพอใจยิ่งกว่าใครหมก ทั้งนี้เฉพาะแต่ผู้สอบได้คะแนนยอดเยี่ยมเท่านั้น แต่หมายถึงผู้สอบได้คะแนนที่เป็นโหลด้วย

เป็นธรรมดาของผู้ที่ได้รับความสำเร็จ ย่อมถืออกดีใจและภาคภูมิใจในผลสำเร็จนั้น ผมเองก็ขอแสดงความยินดีต่อผู้สำเร็จคราวนี้โดยทั่วหน้ากัน

ภายหลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศผลแล้ว หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ต่างก็แพร่ข่าวและภาพกันกรึกโครมทีเดียว โดยเฉพาะคนที่สอบได้ที่หนึ่งของแต่ละแผนกมีการสัมภาษณ์ลงประวัติควบคู่ไปด้วย

ซึ่งการกระทำเยี่ยงนี้ ได้ทำติดต่อกันมานานแล้ว

ในแง่จิตวิทยาถือว่านั่นเป็นรางวัลสำหรับผู้ทำดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การให้รางวัลมีผลดีกว่า การลงโทษ

แต่จะมีใครคิดกันบ้างไหมว่า การที่สังคมนิยมยกย่องคนเก่งเพียงสองสามคนนั้น จะเกิดผลเสียแก่สังคมเพียงใด ทำไมสังคมจึงถือว่าคนที่ 1 เป็นคนเก่งเลิศ ผู้อ่านคงจำได้ว่า ผู้สอบได้คนที่ 2 แผนกวิทยาศาสตร์ มีคะแนนต่ำกว่าคนที่ 1 เพียง 0.8% เท่านั้น แต่ก็มากกว่า 90% อยู่นั่นเอง ซึ่งก็ยังมีคนที่ 1 แผนกศิลปะและแผนกทั่วไปตั้งหลายเปอร์เซ็นต์ แต่กลับไม่มีใครพูดถึงเขาเลย ถามว่าคนที่สอบได้ที่ 2 เรียนไม่เก่งหรือ ทุกคนก็ต้องยอมรับว่าเขาก็เก่ง แต่เก่งไม่พอ เพราะยังไม่ได้ที่หนึ่ง เราจะเอาคนเก่งกันแต่เฉพาะคนได้ที่หนึ่งเท่านั้นหรือ

สำหรับคนที่เอาแต่เรียนเพื่อจะคว้าที่หนึ่งนั้น ส่วนใหญ่จะหลับหูหลับตาเรียน เรียน เรียน ตลอดเวลา เขามักไม่มีเวลาว่างที่จะไปดูหรือเล่นกีฬา ไม่มีเวลาฟังดนตรี ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และไม่ค่อยมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะทางมือมากนัก

ระบบการศึกษาแบบนี้เป็นระบบการแข่งขัน ระบบนายทุน ใครมีเมียสาวสวยได้สาวเอา เปรียบไปก็คล้ายกับการวิ่ง 100 เมตร พอเป็นนักหวัดปรืดต่างคนต่างวิ่งไปสู่หลักชัย จะมีใครหกล้มหัวฟาดฟันถึงต้องห้ามส่งโรงพยาบาล ในชุดผู้เข้าแข่งขันด้วยกัน

จะไม่มีใครช่วยเหลือใครกัน เพราะต่างก็คิดถึงแต่ชัยชนะของตัวเอง

แต่นั่นก็เป็นระบบที่เห็นพ้องต้องกันเสียแล้วสำหรับเมืองไทย นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนกวดวิชาเกิดขึ้นมาเพราะระบบดังกล่าวนี้เอง ผู้ปกครองยินยอมเสียเงินเพื่อให้ลูกของตนเป็นผู้ที่เก่งยิ่งขึ้น ทว่าครูโรงเรียนกวดวิชาเอง แม้ว่าจะต้องตัดคำว่าเงินออกไปแล้ว ก็ยังเห็นว่าการกวดวิชาเป็นของดีอยู่ เพราะจะทำให้เด็กเก่งยิ่งขึ้น

คนที่สามารถเข้าสู่หลักชัยได้เป็นอันดับหนึ่ง ในการสอบ มศ. 5 อย่างมากก็มี 1 คน ในแต่ละแผนก ถึงคนที่ได้คะแนนยอดเยี่ยม จะมีหลายคนก็ได้รับความภาคภูมิใจ แต่เขาเหล่านั้นก็มีค่าไม่ต่างอะไรกับคนที่ได้สุดท้าย หากว่าเขาไม่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้

จำนวนผู้เข้าสอบมหาวิทยาลัยมากขึ้นทุกปี และจำนวนผู้ที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ ก็มากขึ้นเป็นเงาตามตัว จริงอยู่แม้ว่าเราจะสามารถขยายมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นในต่างจังหวัดและในกรุงบ้าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับจำนวนดังกล่าว

ผลก็คือมีคนว่างงานเพิ่มขึ้นทุกปีด้วย และก็ไม่แปลกแต่ประการใด ถ้าจะบอกว่านักเรียนเหล่านั้น เขาทำอะไรไม่ได้เลย ต่ายังไม่ให้เข้าเรียนมหาวิทยาลัย

ถ้าทุกคนได้ที่หนึ่งกันหมด หรือสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้กันหมดก็ไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด ปัญหาไม่

ใช้อยู่ที่ผู้มีชัยชนะ แต่อยู่ที่คนแพ้ เราจะทำอย่างไรกับคนเหล่านั้น

การที่ระบบการศึกษาของเราเป็นไปเพื่อผลิตคนเข้าเรียนมหาวิทยาลัย หรือเพียงเพื่อเป็นคนเก่งของโรงเรียนเท่านั้น ผลผลิตที่ออกมาก็คือ เด็กของเราทำอะไรไม่เป็น อยู่ร่วมกับสังคมไม่ดีเท่าที่ควร ฯลฯ สังคมจึงหันมาโทษหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หว่านหลักสูตรไม่ดี ไม่เหมาะสม ไปลอกฝรั่งมาทั้งดุ้น ระยะเวลาหนึ่งจึงได้มีผู้เรียกร้องให้เปลี่ยนหลักสูตรโดยเร็ว และกระทรวงศึกษาธิการก็เริ่มลงมือเปลี่ยนหลักสูตรให้แล้ว ตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นไป

จุดบกพร่องตรงนี้เป็นเสมือน "เงามหากาฬ" ซึ่งแผ่คลุมการศึกษาของไทยเราอยู่ มันเป็นเงาคำที่มันมีคติสนิทาจนผู้อยู่ใต้รังสีของเงา มองไม่เห็นความชั่วร้ายของมัน

เงารอบในที่สุดก็คือ การถือเอาเกณฑ์เอา 50 เปอร์เซ็นต์ ของทุกระดับชั้นว่าสอบได้ การถือเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เกิดต้องแบ่งหน่วยของวิชาออกเป็นคะแนนเต็ม มากน้อยตามที่มีผู้เห็นว่า วิชาไหนสำคัญมากน้อยกว่ากัน ผลก็คือ ครูผู้สอนเน้นหนักแต่วิชาที่เห็นว่าสำคัญ และคะแนนมากเท่านั้น วิชาที่มีความสำคัญรองลงไปและมีคะแนนน้อย จึงไม่ได้เอาใจใส่กันเท่าที่ควร บางรายถึงกับทิ้งเอาชั่วโมงในวิชาที่เห็นว่าไม่สำคัญ มาเพิ่มในวิชาที่มีคะแนนมากเสียด้วยซ้ำ การบรรจุครูก็ผิดพลาดกันเฉพาะวิชาหลักเท่านั้น ส่วนวิชาที่เห็นว่าหย่อนความสำคัญ บรรจุใครก็ได้ให้ทำ

การสอน ในการสอบก็จะจัดลำดับผู้สอบเป็นที่ 1-2-3 ฯลฯ ผลเสียก็คือ การผลิตคนให้ได้แค่คนเก่ง เห็นแก่ตัว ชนิดที่ว่าใครตัวมัน ขาดความเอื้อเฟื้อ ฯลฯ

เงาที่ถึ้มมากที่สุดก็คือ การที่ให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่ในการสอบไปทำหน้าที่วัดผล ได้แก่การรวมอำนาจการสอบไว้ที่อำเภอ จังหวัด เขต และกรม ผลก็คือผู้สอนพยายามกวักวิชาเพื่อให้เด็ก "สอบได้" อย่างเดียว วิชาที่หะใครจะรู้หรือไม่เพียงใดไม่คำนึง

เงารอบนอก ก็คือการที่รัฐให้ผู้จัดการศึกษาหลายฝักหลายฝ่าย และฝ่ายก็จกกันเป็นตอนๆ ไม่มีโรงเรียนไหนจัดการศึกษาให้จบในตัวเอง เด็กจบ ป. 4 แล้ว ต้องเตรียมตัวสอบแข่งขันเข้าเรียน ป. 5 จบ ป. 7 ต้องสอบเข้า มศ. 1 จบ มศ. 3 ต้องสอบเข้า มศ. 4 จบ มศ. 5 ต้องสอบเข้ามหาวิทยาลัย จบ ป.กศ. ต้น ต้องสอบเข้า ป.กศ. สูง จบอาชีวระดับต้นต้องสอบเข้าวิทยาลัยเทคนิค ฯลฯ คนเก่งหรือมีพรสวรรค์พวก ย่อมมีโอกาสได้เรียนต่อมากกว่าคนไม่เก่ง ไม่มีพวกก็สอบตกไป

จุดนี้แหละที่ทำให้เกิดระบบ "แพ็คค้ออก" ขึ้นมาคนที่สอบเข้าเรียนไม่ได้ (ทั้งที่มีสติปัญญา และทุนรอนพอที่จะเรียนได้) จึงหมดโอกาสเรียนต่อชั้นสูง

ทุกคนจึงต้องฝึกฝนเพื่อเป็นผู้ชนะเลิศ จะได้ไม่ต้องแพ้เขา ครูผู้ฝึกก็ต้องหันมาฝึกฝนศิษย์ของตนเพื่อการแข่งขันด้วย วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ จึงได้รับการเน้นและฝึกฝนเป็นพิเศษ เพราะเป็นเกมที่จะต้องใช้แข่งขันกันในทุกสนาม วิชาหน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม พละนามัย ทัศนศึกษา จึงมีไว้เพื่อสอบเอาคะแนน

ให้ผ่านชั้นกันเท่านั้น หากมีผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใดไม่

ในการสอนให้คนเกิดการเรียนรู้นั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า เราจะต้องให้เกิดการเรียนรู้ 3 ประการ คือด้านความรู้ (Cognitive) ความรู้สึก (Affective) และทักษะ (Psychomotor)

ปัจจุบันเราสอนและวัดกันอยู่ด้านเดียวคือ ด้านความรู้ มีโยชน์ก่อดีผลทั้งหลายจะผลิตบัณฑิตออกไปเต็มบ้านเต็มเมือง แต่ก็ยังมีอาจจะกัดกันความต้องการของครู นักเรียน และผู้ปกครองได้ และเราจะไม่ม้ทางชนะ หรือ ไม่มีทางนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของการศึกษาได้ หากว่าเราไม่เปลี่ยนระบบการสอบดังกล่าว

ทางออกเกี่ยวกับเรื่องนี้ น่าจะทำให้ดังต่อไปนี้

1. เลิกระบบการสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อ โดยสิ้นเชิง แต่รัฐจะต้องลงทุนอีกไม่น้อย ในการสร้างสถานที่เรียนให้เพียงพอับความต้องการของผู้เรียน เพราะหากว่าที่เรียนไม่พอ มาตรการในการคัดเลือกที่จะดีไปกว่าการสอบแข่งขันคงทำได้ยาก (หรือใครเห็นว่ามีวิธีอื่นใดก็น่าจะลอง)

2. เพื่อป้องกันกาสอบเข้าศึกษาต่อชั้นสูง ควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนแต่ละโรง จัดการศึกษาทุกระดับ หรือมากระดับไว้ในโรงเรียนเดียวกัน เพื่อป้องกันมิให้เด็กต้องย้ายที่เรียนบ่อย ๆ วิธีนี้ไม่น่าจะลำบากมากนัก ปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์ต่างๆ ทำกันอยู่แล้ว โรงเรียนนั้นๆ จะสังกัดใดก็ตาม ควรให้โอกาสแก่โรงเรียน เพื่อจัดสอนตั้งแต่ชั้นต่ำสุด จนถึงชั้นสูงสุด อย่างน้อยก็ตั้งแต่

ป. 1 - มศ. 3 หรือ มศ. 5 ถ้าเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาก็สอนตั้งแต่หลักสูตร 3-5 ปีในระดับเดียวกัน จัดเนื้อหาหลักสูตรให้จบปริญญากันไปเลย

3. เปลี่ยนการวัดผลที่ตัดสินได้ตกเพียง 50% มาเป็นระบบหน่วยกิตในทุกระดับชั้น วิธีนี้จะขจัดระบบ " เก่งคนเดียว " ได้ ถึงจะมีคนเก่งก็จะเป็นกลุ่ม หน่วยของวิชา ก็จะมีค่าสำคัญพอ ๆ กัน จะไม่มีวิชาใดถูกทิ้งขว้างไม่สอนกันอีก

4. เลิกวิธีการรวบรวมอำนาจในการสอบไว้ที่จังหวัด อำเภอ เขต และกรม แล้วเปิดโอกาสให้ผู้สอนเป็นผู้สอบเองทั้งหมด ในเรื่องของมาตรฐานการศึกษานั้น ถ้าเราให้เกียรติกันก็ไม่น่าจะต้องห่วง ครูคงรับผิดชอบได้เอง

วิธีการดังกล่าว จะช่วยขจัดวิธีการสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อได้ เมื่อกำจัดส่วนนี้ได้ครูผู้สอนก็หมดห่วงที่จะกลัววิชาเด็ก และจะหันเข้ามาสอนการสอบให้สอดคล้องกับหลักสูตรในที่สุด

เราจะไม่มีโอกาสนำเด็ก ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของการศึกษาได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนหลักสูตรใหม่กันสักกี่ครั้ง หากว่า "เงามหากาฬ" นี้ ยังแผ่อิทธิพล ครอบงำวิธีการสอนของครูอยู่เช่นปัจจุบัน □